

ініціатива існувала на місцевому рівні, у 1898 р. — в Конституції штату Декота, у 1845 — в кантоні Швейцарії Ваад, потім в Базеле- 1863, Цюрихському кантоні у 1869 р.

На сьогоднішній день народна законодавча ініціатива згідно з ч. 4 ст. 11 Договору про Європейський Союз, передбачена Європейським Союзом, а також конституціями багатьох держав, таких як: Італія, Іспанія, США, Росія, Філіппіни та ін.

ЦУШКО С. Є.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри історії держави і права

ОБМЕЖЕННЯ КОРОЛІВСЬКОЇ ВЛАДИ В ПОЛЬСЬКОМУ КОРОЛІВСТВІ В XV СТОЛІТТІ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Питання про обсяги королівської влади в Короні Польській, часів пізнього середньовіччя, залишається дискусійним досьогодення, але разом із тим є досить цікавим в контексті вивчення історії українського, європейського парламентаризму.

Як відомо, шляхта за часів Корони Польської в XV ст. займала рівень нижче ніж магнати, але в той же час вона була проникнута корпоративним духом, відчуттям станової солідарності та енергійно відстоювала свої станові інтереси, які часто знаходилися у протиріччі з інтересами інших станів. Тому весь час шляхта виборювала свої інтереси та намагалася домогтися від Короля більшої свободи для свого стану.

Головним обов'язком шляхти на той час була військова служба, яку людина повинна була нести за власний кошт і сплачувати невеликий грошовий збір. За відбуття військової служби шляхта отримувала різні привілеї.

Як привілейований стан у Польщі та Великому Князівстві Литовському шляхта почала оформлюватись в XV ст. Однак цей процес виявився досить складним і тривалим. Власно, привілейованим станом шляхта стала з середини XVI ст.

Велике значення в закріпленні прав шляхти відіграли привілеї — нормативно-правові акти, видані королем або Великим Князівством Литовським, серед яких: Кошицький, Городельський, Червінський, Едлінсько-краківський, Віленський отримали особливе значення.

Кожен із цих привілеїв відіграв велике значення у формуванні шляхетського стану. Так, згідно Кошицького привілея 1374 р. польську шляхту було звільнено від усіх повинностей за винятком сплати поземельного податку, а землеволодіння шляхтичів ставало спадковим.

Городельський привілей 1413 р. передбачав, що всі шляхтичі у Великому князівстві Литовському повинні мати герби, бути римокатоликами, одружувати дочок тільки з католиками, а право займати державні посади гарантувались виключно аристократам римокатоликам.

Червінський привілей 1422 р. гарантував польській шляхті недоторканність її землеволодінь. Едлінсько-краківський привілей 1430—1433 рр. давав гарантію особистої недоторканності польської шляхти, заборону заарештовувати її інакше ніж за рішенням суду і на підставі закону.

За Віленським привілеєм 1447 р. Казимира IV Ягеллончика права й вольності польської шляхти поширювалися на руську шляхту всіх земель Великого князівства Литовського.

Однак, найбільш важливими для закріплення прав шляхти польської, в XV ст. стали Цареквінський привілей та Нешавські статuti, на характеристики яких ми пропонуємо зупинитися більш детально.

Видання Цереквінського привілею було зумовлено тим, що в 1454 році в Цереквіці зібралося великопольське шляхетське ополчення із заявою, що воно не вирушить у похід до того часу поки король не піде на поступки з низки питань. Оскільки король Казимир IV не міг відмовитися від походу, він змушений був піти на поступки і погодитися з висунутими вимогами. Головною в привілеї була обіцянка короля, що він не вдаватиметься до жодних змін в державному устрої і не скликатиме посполите рушення без згоди цеземських сеймів.

Під Нешаву прибула також озброєна малопольська шляхта, яка зажадала від короля тих самих поступок, на які він пішов стосовно великопольської шляхти, і оголосила, що в похід не вирушить, поки король не задовольнить і їх вимоги. У безвихідній для нього ситуації, король видав під Нешавою два схожі за змістом привілеї, звані статутами: один — для Великопольщі, другий — для Малопольщі. В основу їх був покладений Цареквінський привілей, який король скасував під тиском малопольської шляхти. В обидва статuti ввійшов пункт про врахування королем згоди земських сеймиків на нововведення у державному устрої: що ж до пункту про посполите рушення, то він був включений лише у великопольський статут, а малопольська шляхта одержала його в 1456 році.

Цереквінський привілей і Нешавські статuti в більшій мірі були реакцією широких кіл шляхти на панівні позиції можновладців в житті держави, які суттєво впливали на політику короля. Зазначені документи означали подальше включення шляхетського загалу у вирішення долі Польської держави, зокрема шляхта обмежувала владу короля, тобто перед королем відкривалася можливість спиратися на шляхту у випадку його зіткнення з можновладцями.

Отже на підставі викладеного, стає зрозумілим, що виборюючи свої права, польська шляхта з великими зусиллями добилася від короля

поступок, в результаті яких були надані привілеї, що зіграли велику роль в розширенні прав та вольностей шляхти, зокрема в області законодавчої влади, оскільки шляхта отримала право впливати на законотворчу діяльність і брати участь в обговоренні законів, у вирішенні питань війни та миру.

Також, слід відзначити, що отримані польською шляхтою перемоги стали політичним прикладом для шляхти Великого Князівства Литовського, які сподівалися на закріплення своїх прав на польський кшталт.

ВАСЬКЕВИЧ Я. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права, асистент

СТАНОВЛЕННЯ ТАВРІЙСЬКОЇ ЄПАРХІЇ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Єпархія до якої відносилося Таврійське духовенство спочатку називалась Словенська та Херсонська (1775–1786 р.), згодом єпархія змінила свою назву на Катеринославську та Херсонську (1786–1799 р.). З 1799 року відбулися нові зміни в назві єпархії — Новоросійська та Дніпровська (1799–1803 р.), потім Катеринославська, Херсонська і Таврійська (1803–1837 р.). Після відділення від неї Херсонської єпархії в 1837 р. отримала назву Катеринославська і Таганрозька. З травня 1837 р. стала називатися Херсонська і Таврійська єпархія, а в 1857 р. дістала назву Херсонської та Одеської єпархії. Така часта зміна назви єпархії залежала від змін назви Новоросійського краю, до якого вона належала (Гермоген, єпископ Псковский и Порховский, бывший Таврический и Симферопольский. Псковъ, типография Губернского Правления. — 1887. — С. 152).

У 1775 р. із Новоросійської і Азовської губернії утворилась Словенська та Херсонська єпархія. 30 березня 1783 г. із Новоросійської і Азовської губернії склалось Катеринославське намісництво, що згодом було розділено на 15 уїздів. 28 листопада 1783 р. Слов'янська єпархія була переіменована на Катеринославську. У 1795 році із частини Катеринославського намісництва було утворено Вознесенську губернію.

У 1802 р. Новоросійська губернія була розділена на три: Миколаївську, Катеринославську і Таврійську.

У 1851 р. преосвященний Іннокентій написав у звіті до Святійшого Синоду, що Крим переповнений магометанами, котрі хоча і не ворожі до